

Zitierhinweis

Ebelová, Ivana : recension de : Miroslav Žitný (ed.), Korespondence Šťastného Václava Pětipeského z Chýš a Egrberku z let 1611-1621, České Budějovice : Jihočeská univerzita, 2016, dans : Opera Historica, 17 (2016), 2, p. 278-280, DOI: 10.15463/rec.1948280254

copyright

Dieser Beitrag kann vom Nutzer zu eigenen nicht-kommerziellen Zwecken heruntergeladen und/oder ausgedruckt werden. Darüber hinausgehende Nutzungen sind ohne weitere Genehmigung der Rechteinhaber nur im Rahmen der gesetzlichen Schrankenbestimmungen (§§ 44a-63a UrhG) zulässig.

v Albrechtově korespondenci záležitosti týkající se poddaných. Jde nejen o propouštění na jiná panství, ale hlavně o spory vyprovokované vlastními i cizími poddanými, jež musela vrchnost řešit. Po roce 1593 pak nastupují dopisy ohledně vojenských záležitostí. Zcela svébytný ráz mají dopisy žen, například Albrechtovy sestry Anny, neteře Barbory nebo dcery Marie Anny. Zní intimnějším tónem, řeší se v nich hlavně rodinné záležitosti a jsou zajímavé i jazykově.

Mezi několika stovkami Albrechtových písemností se najde občas i zcela výjimečný kus. Upozornil bych závěrem alespoň na dva takové. Pod č. 83 najdeme dopis Jindřicha mladšího Hrušovského z Hrušova (příbuzného Albrechtovy choti), datovaný v Rábu 23. září 1578. Jde o nesmírně živé vyprávění o poměrech a životě ve vojenském táboře na turecké hranici. Ještě větší překvapení přinesl dopis č. 391 z 3. června 1593. Neznámý pisatel, uvedený jen iniciálami S.L. z L., v něm reaguje na Albrechtovu žádost o poskytnutí českého překladu z knihy Niccolò Macchiavelliho (zřejmě se jedná o *Vladaře*) a vysvětluje škodlivost a bezbožnost podobných knih: „*Avšak podle rozumu sobě od Pána Boha propůjčeného, srozumívaje po jistých příčinách, že učení jeho [Macchiavelliho] velmi široce se rozmáhá, velicí páni knihy takové čtou, oblibují a ji jako Turci za Alkorán mají, ji proti prostým a neupřímným užívají, nemohl sem žádosti Vaší [Milo]sti jakožto pána ke mně příznivého oslyšeti [rozuměj „vyslyšeti“].*“ Snad i proto se dotyčný podepsal jen těmi iniciálami.

Zdeněk Hojda

Miroslav ŽITNÝ (ed.), *Korespondence Šťastného Václava Pětipeského z Chýš a Egrberku z let 1600–1611*, České Budějovice, Jihočeská univerzita 2015 (= Prameny k českým dějinám 16.–18. století, řada B, sv. VII/1), 604 s.; ISBN 978-80-7394-544-2; **Trýž (ed.), *Korespondence Šťastného Václava Pětipeského z Chýš a Egrberku z let 1611–1621***, České Budějovice, Jihočeská univerzita 2016 (= Prameny k českým dějinám 16.–18. století, řada B, sv. VII/2), 814 s.; ISBN 978-80-7394-575-6.

Rozsáhlou, byť typologicky ne vždy snadno ohraničitelnou skupinu pramenů, jež se těší v posledních letech mimořádné oblibě nejen mezi čtenáři, ale i badateli, představují prameny osobní povahy, ať již jde o deníky, cestopisy, paměti, autobiografie či korespondenci. Jsou to právě osobní výpovědi, v nichž jsou obsaženy nejen informace, jež se týkají každodenního života pisatelů, ale přinášejí i pohled do jejich myšlenkového světa, zrcadlí se v nich hodnotové postoje, pocity, nežádka se čtenář stává svědkem i zcela intimních osobních výpovědí. Současné jsou odrazem kulturní, společenské a politické situace dané doby, obrazem společnosti nazírané optikou pisatelů, pochopitelně v závislosti na prostředí, z něhož pocházeli.

Je zcela přirozené, že v centru badatelského zájmu stála donedávna především vyšší šlechta, jednotlivé významné osobnosti, zatímco dějiny nižší šlechty byly v porovnání s tím neprávem opomíjenou a poněkud zanedbávanou „Popelkou“, a to přestože řada jejích příslušníků zastávala nezanedbatelnou roli ve společenském, po-

litickém, hospodářském i kulturním dění v období raného novověku. Jeden z důvodů spočívá v dané souvislosti nepochybně v pramenné základně, jež se zpravidla dochovala v menším, torzovitém rozsahu a často navíc značně roztříštěně.

Především zásluhou vedení Historického ústavu Filozofické fakulty Jihočeské univerzity (i když nikoli výlučně), které dlouhodobě podporuje studium dějin nižší šlechty v předbělohorském období, se daří postupně a systematicky skládat mozaiku pramenů k dějinám nižší šlechty. Díky českobudějovickému Centru raně novověkých studií jsou pak zpřístupňovány úspěšné ediční počiny zejména mladých badatelů v ediční řadě *Prameny k českým dějinám 16.–18. století*. Naposledy jde o rozsahem i obsahem impozantní dvousvazkovou práci Miroslava Žitného věnovanou Šťastnému Václavu Pětipeskému z Chýš a Egrberku, která navazuje na edici korespondence Albrechta Pětipeského, otce Šťastného Václava, již vydal Petr Mareš v rámci uvedené ediční řady.

Cíl práce, založené na pečlivé heuristice, spočívá ve dvou oblastech – ve zpracování genealogické studie o posledních třech generacích rytířského rodu Pětipeských a biografie jednoho z posledních příslušníků tohoto rodu, rytíře Šťastného Václava, jež přináší informace o jeho postavení, společenské angažovanosti či kariérním postupu na straně jedné, na druhé pak v kritickém zpřístupnění bohatě dochovaného souboru jeho korespondence, která se nachází především ve fondu Rodinného archivu roudnických Lobkoviců v Nelahozevsi a doplňují ji písemnosti, jež jsou součástí dalších

archivních fondů domácích i zahraničních. V této souvislosti podnikl autor i průzkum rodinných archivů šlechtických rodů, jejichž příslušníci byli zastoupeni mezi odesílateli korespondence Šťastnému Václavovi, řadu informací doplnil na základě studia ústředních fondů v Národním archivu (Stará manipulace, Desky zemské, Nejvyšší pražské purkrabství), ale i tamních sbírek (Dobřenského genealogické sbírky, genealogicko-heraldické sbírky Wunschwitzovy). Kromě nich čerpal autor z bohatých fondů Státního oblastního archivu v Třeboni (Historica, Cizí rody). Bohatý zdroj informací pak představovaly zejména písemnosti uložené v rámci městské registratury ve Státním okresním archivu Mělník. Stranou pozornosti neponechal autor ani materiály zahraniční, kdy především s využitím sbírky přepisů z Národního archivu podnikl výzkum v drážďanském státním archivu, zvláště v Bergmannově sbírce, provedl sondy i do fondů vídeňských archivů a bohemikálních pramenů v budapeštském národním archivu.

Vlastní edice zahrnuje bezmála tisíc kusů chronologicky řazených písemností zpřístupněných (až na výjimky, které jsou čtenáři předloženy ve formě regestové) in extenso. Jednotlivé písemnosti jsou transkribovány (při zachování autenticity textů), jazykově německé texty transliterovány (v souladu se stávajícími pravidly, jimiž se řídí vydávání textů v jazykově německých zemích), přičemž pokud jde o metodiku, stanovení edičních zásad, strukturu vědecko-informačního aparátu, byly jednotlivé postupy vzájemně koordinovány s autorem předchozího svazku.

V případě poznámkového aparátu autor zvolil jednu společnou číselnou řadu poznámek textových a věcných, řazených samostatně za každou jednotlivou písemností, jež činí text uživatelsky nadmíru příjemným. K tomu přispívají i pečlivě zpracované rejstříky – jmenný (v jehož rámci byly editorem identifikovány jednotlivé osoby v písemnostech zmiňované), zeměpisný, věcný, připojen je i slovníček archaismů a germanismů.

Z hlediska obsahového přináší edice neobyčejně bohatý zdroj informací pro celou řadu oblastí života raně novověkého šlechtice, ať již jde o rodinné zázemí či širokou síť společenských vztahů a kontaktů, které se promítaly v účasti Šťastného Václava na společenských událostech (slavnostech, křtinách, svatbách, pohřbech) a byly klíčové pro jeho kariérní vzestup a určovaly jeho společenské postavení v hierarchicky uspořádané stavovské společnosti. S hlubokou znalostí dobových reálií a se zdravým nadhledem si autor všimá i široké škály dalších otázek hospodářského (správa rodových statků), vojenského (účast v protitureckém tažení) či politického charakteru. V dané souvislosti autor projevuje schopnost maximálně kritického přístupu, věcných, úsporných, a přesto čtivých formulací oproštěných od zbytečného balastu, jež čtenáře podněcují k hlubšímu zamyšlení na straně jedné, na straně druhé představují nejen inspiraci pro další bádání, ale i podněty a východiska k prohlubování celé řady témat, jichž se zpřístupněné písemnosti týkají.

Ivana Ebelová

Jana JANIŠOVÁ (ed.), *Zřízení zemské Markrabství moravského z roku 1604*, Praha, Scriptorium 2015, 544 s., ISBN 978-80-88013-17-4.

Edice moravského zemského zřízení z roku 1604 navazuje na předchozí zpřístupnění moravských zemských norem z let 1516, 1535, 1545 a 1562, jimiž editorka nejnovějšího svazku spolu se svým manželem Daliborem Janišem navázali na práci Františka Čády, mimořádného znalce právních poměrů na předbělohorské Moravě, jemuž je edice také věnována.

Jádrem svazku je edice posledního a současně nejobsáhlejšího zemského zřízení, které na Moravě vstoupilo v platnost před zásadní proměnou politických poměrů ve dvacátých letech 17. století. Jejím podkladem se stal exemplář z roku 1604 vytištěný v olomoucké tiskárně Jiřího Handle. Edici normy (s. 289–443) obsahující 189 článků a dobový rejstřík editorka doplnila přepisem 47 různě rozsáhlých materiálů, které vznikly v letech 1562 až 1604 v průběhu kodifikace zpřístupněného zřízení (s. 445–472). Za velmi cenné považují autorčiny početné a obsáhlé komentáře k jednotlivým článkům obsaženým v editované normě, které důkladně objasňují jejich genezi, stejně jako ukazují způsob, jakým byly články do zemského zřízení přebírány ze starších právních dokumentů.

Vlastní edici Jana Janišová předslala čtyři úvodní kapitoly. V logické posloupnosti se nejprve stručně zabývala kodifikací zemského práva v raném novověku. Výklad o nejstarších zemských